

Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Nikola Dušana Vilhar – **rez. letalski stotnik II. razreda VKJ, poseben** **diplomatski svetovalec begunske kraljeve** **vlade Jugoslavije v Južni Ameriki 1941–1945**

Nikola D. Vilhar (1903–1069)
 (Vir: Arhiv Jugoslavije, fond 385)

Prvi del raziskave o **Nikoli Vilharju**, ki je objavljen na moji domeni www.vojastvo-military.si, ima naslov:

Nikola Vilhar, tajni agent obveščevalne službe VKJ – »Gabel«, doslej neznani agent sovjetske vojaške obveščevalne službe v Švici.

Članek je obsegel obdobje delovanja do decembra 1941, ko je bil Nikola Vilhar, rez. letalski stotnik II. razreda VKJ, poslan v Južno Ameriko kot poseben diplomatski svetovalec, kjer je deloval vse do februarja 1945.

Nikola Vilhar, rez. letalski stotnik II. razreda – poseben diplomatski svetovalec v Južni in Severni Ameriki

V Arhivu Jugoslavije sem julija 2017 pridobil njegov diplomatski dosje, zato navajam najbolj zanimive podrobnosti iz ohranjenih dokumentov, ki sem jih iz srbščine sam prevedel.

Dušan Simović (1882–1962)

(Vir: Slike/ Google)

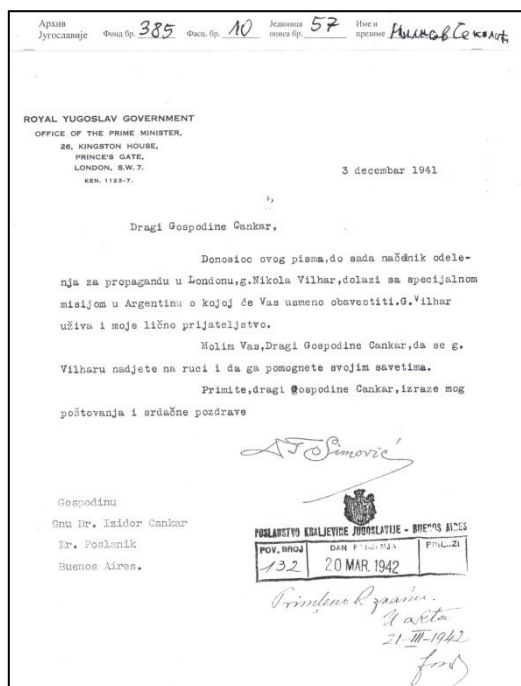
Prvi akt, ki ima datum 3. decembra 1941, je predsednik londonske (begunske) kraljeve vlade (general) **Dušan Simović**¹ poslal **dr. Izidorju Cankarju**², poslaniku v Argentini, da je Nikola Vilar, njegov prijatelj, poslan v »**specialni misiji**«³ v **Argentino**. Seveda pa general Simović ni vedel, da je Vilhar medtem postal **sovjetski agent** – »**Gabel**«! Navajam kopijo (vse kopije je mogoče povečati radi branja – v srbščini):

¹**Dušan Simović**, armadni general VKJ (1882–1962). Bil je udeleženec obeh balkanskih vojn, sodeloval pa jetudi v prvi svetovni vojni kot častnik srbske kraljeve vojske. Med letoma 1938 in 1941 je bil poveljnik letalstva VKJ in načelnik štaba Vrhovnega poveljstva Vojske Kraljevine Jugoslavije, marca 1941 pa je z državnim udarom postal predsednik vlade Kraljevine Jugoslavije (do januarja 1942) in načelnik štaba Vrhovnega poveljstva (od 3. do 14. aprila 1941).

² **Dr. Izidor Cankar**, (1886–1958) je bil duhovnik, pisatelj, diplomat, umetnostni zgodovinar in akademik. V obdobju 1936–1944 je bil pooblaščen minister in izredni poslanik v Argentini in Kanadi, po vojni leta 1947 pa še v Grčiji. Bil je bratranec pisatelja Ivana Cankarja.

Dr. Izidor Cankar (1886–1958)
(Vir: Slike/Google)

Predsednik Simović – poslaniku Cankarju
(Vir: naveden na vrhu kopije)

Poslanik Izidor Cankar je takoj po 6. aprilu 1941 v *Slovenskem listu*, ki je izhajal v Buenos Airesu, objavljaj poziv vojaškim obveznikom, da sporočijo svoje naslove poslaništvu, osrednji odbor JNO (Jugoslovanske narodne obrane) pa poziv izseljencem, da se pridružijo omenjeni organizaciji (A/Priloga).

Dr. Konstantin Fotić (1891–1959)

(Vir. Slike/ Google)

30. decembra 1941 je **dr. Konstantin Fotić**³, veleposlanik v Washingtonu, obvestil kraljevo poslanstvo v Buenos Aires, da je Nikola Vilhar, dotedanji načelnik oddelka za propagando v Londonu, poslan v Argentino kot posebni svetovalec poslanstva v Argentini. Čez nekaj dni je Fotić tudi sporočil, da Vilhar poseduje posebno šifro za komuniciranje iz Severne in Južne Amerike, kar je pomenilo, da gre za posebnega obveščevalca, ki »pokriva« oboje ameriški celini ...

Dr. Kolombatović, poslanik v Santiagu, Čile, je 3. 2. 1942 odgovoril Fotiću, da je Argentina 22. 7. 1941 sprejela sklep, s katerim ne dovoljuje povečanja diplomatskega in konzularnega osebja vseh tujih predstavništev.

Zato je Fotić poslal v Buenos Aires depešo, naj se Vilharja obvesti, da odpotuje v Santiago, kjer naj ga prijavijo kot svetovalca poslanika. Vilhar je bil o tem obveščen 21. 3. 1942, pa je 9. 4. 1942 obvestil dr. Kolombatovića, da bo naslednji teden odpotoval v Santiago (Nikola Vilhar se je med tem nastanil v Montevideu v Urugvaju, kjer se je prijavil konzulu **Mirku Soršu** in tam ostal vse do februarja 1945).

³ **Dr. Konstantin Fotić** je bil pravnik in diplomat. Od 1935 je bil poslanik v ZDA, a 1942 je postal naš prvi ambasador (veleposlanik). Bil je tudi pomočnik zunanjega ministra. Zaradi podpore generala Mihajlovića je bil 1944 upokojen.

Mirko Sorš, konzul
(Vir: *Slovenski list*, 2. 10. 1941)

Konzulat v Montevideu je bil ponovno odprt 2. 10. 1941⁴.

Nova vlada proti delovanju Vilharja – premestitev v Egipt (poziv na vojaško vajo v Kairo)

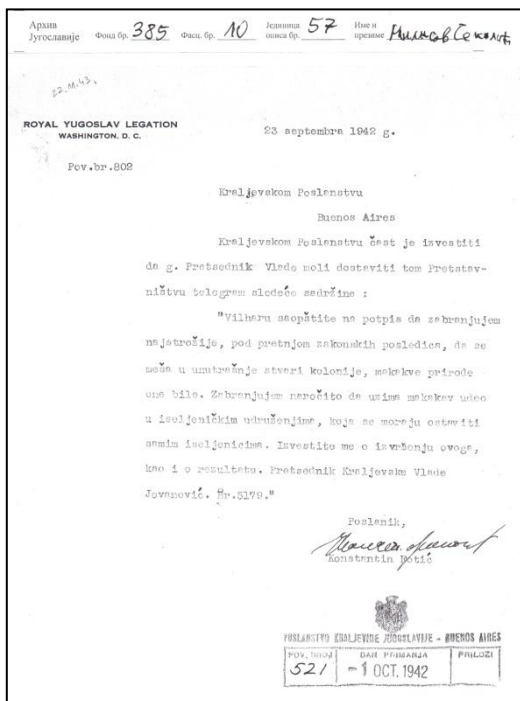
Slobodan Jovanović (1869–1958)
(Vir: Slike, Google)

Kaj se je medtem dogajalo v Čilu oz. v Argentini in kaj je počel Nikola Vilhar, iz dosjeja ni znano. V Londonu se je zgodila zamenjava predsednika vlade (**Slobodan Jovanović**⁵),

⁴ Vir: *Slovenski list*, Buenos Aires, 10. 10. 1941.

⁵ **Slobodan Jovanović**, (1869–1958), pravnik, zgodovinar, književnik, pedagog in akademik. Bil je rektor Univerze v Beogradu (1913/14 in 1920/21), predsednik Srbske kraljeve akademije (1928–1931), podpredsednik (od marca 1941) in predsednik vlade Kraljevine Jugoslavije v izgnanstvu (od januarja 1942 do junija 1943). Četniškega generala Draža Mihajlovića je postavil za vojnega ministra, pa je bil zato zamenjan, na procesu proti Draži Mihajloviću leta 1946 pa tudi obsojen (v odsotnosti) na 20 let zapora.

pa je Fotić poslal v Čile 23. 9. 1942 depešo, naj se Vilhar ne »meša v delovanje izseljeniških organizacij«! Pomeni, da je Vilhar že začel delovati v povezovanju izseljeniških organizacij! Navajam kopijo:

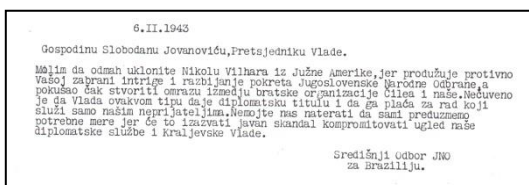

Predsednik vlade (Jovanović) – Fotiću
(Vir: naveden na vrhu kopije)

Nikola Vilhar je depešo podpisal 7. 10. 1942 v Montevideu, v Urugvaju, pa je konzul Mirko Šorš o tem obvestil **dr. Filipa Dominikovića**⁶, odpravnika poslov v Buenos Airesu. Dr. Dominiković je 9. 10. 1942 obvestil London, da je Nikola Vilhar sporočil, da bo spoštoval novo navodilo, čeprav je prej dobil nalogo, da »**zgladi nesoglasja znotraj kolonij in nacionalnih združenj**«!

Pritožbe glede delovanja Nikola Vilharja so se vrstile, pa je tako osrednji odbor JNO (Jugoslovanske narodne obrambe) za Brazilijo prosil predsednika vlade, naj Vilharju odvzame **diplomatski potni list in prepreči škodljivo delovanje** med našimi izseljenci. Depeša glasi:

⁶ **Dr. Filip Dominiković**, rojen 1893 v Metkoviću, Hrvat, je prispel na diplomatsko dolžnost v Buenos Aires decembra 1939. Obstoja poročilo CIE iz leta 1949 o delovanju protikomunističnega komiteja centralnih in vzhodnih evropskih držav v Argentini, v katerem se navaja, da Dominiković ni hotel sodelovati z **Milanom Stojanovićem**, prejšnjim jugoslovanskim predsednikom vlade, ker je sodeloval z Nemci.

Odbor JNO Brazilije – predsedniku vlade

Glavni udarec proti Nikoli Vilharju je sledil že prej, 21. januarja 1943, ko je veleposlanik Fotić obvestil poslanstvo v Buenos Airesu o naslednjem:

- da je Nikola Vilhar, rez. kapetan letalstva II. razreda, **poklican na vojaško vajo** v Kairu, da se njemu in soprogi **odvzame diplomatski potni list** in naj takoj odide na novo dolžnost;
- da se takoj pisno javi polkovniku **Svetozarju Dimitrijeviću**, vojaškemu atašeju v Buenos Airesu, glede novih navodil;
- da se obvesti **čilska vlada**, da Nikola Vilhar ni več svetovalec poslanstva.

Depeša glasi takole:

Архив
Југославије

Филијал бр. 385

Филијал бр. 10

Јединица бр. 57

Име и презиме: *Милош Ђековић*

ROYAL YUGOSLAV EMBASSY
WASHINGTON, D. C.

Фов. бр. 35

21. јануара 1943.

КРАЛЈЕВСКОМ ПОСЛАНСТВУ
BUENOS AIRES

Kraljevske! Ambasadi čest je izvestiti da je od g. Predsednika Vlade primilo pod današnjim, za to Poslanstvo telegramom Fov.br.348, sledeće sadržine:

"Kapetan druge klase Nikola Vilhar rešenjem Ministra Vojske i mornarice V.K.Fov.br.171 od 11 tekuceg meseca pozvan na vojnu dužnost.

Molim odureti mu diplomatski pasčō i najhitnije uputiti na dužnost u Vojnu komandu u Kairu.

Molim izvestite tamošnjju vladu da je on upućen u vojsku i da nije Savetnik Poslanstva i izvestite me o učinjenom Jovanović"

Prednje se saopštava s molbom na nadležnost i postupak.

Ambasador,
Milica Jovanović

ПОСЛАНСТВО КРАЛЈЕВИДЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ - BUENOS AIRES

FOV. BR. 35	DAN PRILASKE	PRILOGI
72	19 FEB 1943	

Quiz. Port 71 - Kaita
4 II 1943 *Luch*

AIR
MA

Kazen: premestitev v Kairu in odvzem diplomatskega potnega lista
(Vir: naveden na vrhu kopije)

Čeprav nerad, je Nikola Vilhar 14. 2. 1943 podpisal depešo in obljubil, da bo izvršil ukaz, **le diplomatski potni list bo zadržal, dokler ne »likvidira svoje misije v Južni Ameriki«.**

Seveda, **obveščevalne**, kar je pomenilo, da mora počakati na prihod novega sovjetskega obveščevalca!

Dne 22. 2. 1943 je Nikola Vilhar izvedel **novi maneuver, da ne bi odšel v Kairo**. Sporočil je vojaškemu atašeju v Buenos Aires, da je **bolan** in naj ga zato **komisijsko pregledajo**.

Predsednik vlade Slobodan Jovanović je seveda izvedel za Vilharjev maneuver, pa je poslal v Buenos Aires depešo naslednje vsebine: **»Nikola Vilhar se mora v roku sedmih dni javiti na novo dolžnost v Kairo. Če tega ne bo izvršil, me obvestite.«**

Ker je imela prva ladja proti Kairu odhod iz Buenos Airesa že 3. marca 1943, so Vilharja obvestili, naj takoj pošlje slike in podatke za zamenjavo potnih listov. Da bi nekako **»zapletel« situacijo**, je Vilhar 25. 2. 1943 obvestil poslanstvo, naj mu v bodoče vsa **sporočila pošiljajo prek polkovnika Dimitrijeviča**, ker je sedaj kot vojaški obveznik podrejen samo njemu. Pismo glasi takole:

Arhiv Jugoslavije	Forma br. 385	Forma br. 10	Javljena odnos br. 57	Isis prema: <i>Никола Вилхар</i>
----------------------	---------------	--------------	--------------------------	-------------------------------------

Nikola D. Vilhar
Vazd. Kap. II. kl.
Montevideo.

Montevideo, 25. februara 1943.

Kr. Poslanstvu
Buenos Aires .
,

Čast mi je potvrditi Vam primitak Vašeg akta Pov. br. 108 od 24. ov. mes. 14. februara o.g. primio sam na znanje Vaš akt Pov. br. 71, što sam na poslednji istog potvrdio i kojim mi se aktom saopštava naredjenje G. Ministra Vojske i Mornarice da sam pozvan na vojnu dužnost, da sam razrešen dužnosti Savetnika Kr. Poslanstva u Santiagu de Chile i da se imadem odmah javiti šefu Vojne Delegacije g. puk. Svet. Dimitrijeviču za daljnje instrukcije.

Po gornjem sam postupio i 15 februara o.g. javio sam se pisanim raportom šefu Vojne Delegacije Puk. G. Dimitrijeviču na služnost. Tim aktom je šef Vojne Delegacije g. Puk. Dimitrijevič postao moj prvi predpostavljeni starješima, te mi sva saopštenja izvolite dostaviti nadležnim službenim putem u ovom slučaju preko Vojnog Delegata Vazd. Puk. g. Svetozara Dimitrijeviča i zbog čega Vam vraćam Vaš akt pov. br. 108. od 24. ov. m.

M. J. Jovanović
op. ov. k. p. 2. 1943

Prilog:
Akt. Kr. Poslanstva u Buenos Airesu Pov. br. 108. od 24. februara 1943.

Preporučeno.

27 FEB. 1943 *Ali*

POSLANSTVO KRALJEVINE JUGOSLAVIJE - BUENOS AIRES		
POV. BR. 108	DAN PRILAZA 27 FEB. 1943	PRILOGI

u vez. Pov. 108 - ualta
27 II 1943 *fund*

N. Vilhar, rez. letalski stotnik II. razreda ...
(Vir: naveden na vrhu kopije)

Dne 5. marca 1943 je odpravnik poslov Dominiković obvestil London, da **Vilhar ni odpotoval v Kairo**. Zato je predsednik vlade Jovanović poslal depešo, v kateri zahteva, da se ustanovi komisija za pregled Nikola Vilharja. Če ne bo prišel na pregled v roku 24 ur ali bo proglašen za sposobnega, pa ne bo odpotoval, je treba nujno obvestiti London zaradi najstrožjega zakonitega ukrepanja.

Tako je Nikola Vilhar po ukazu ministrstva za vojsko in mornarico poklican 13. marca 1943 na komisijski zdravniški pregled v Buenos Aires (dodatno je opravil 15. marca še

pregled v diagnostičnem inštitutu). Predsednik komisije **dr. Hajm Rajak** je ugotovil, da ima Nikola Vilhar **težave s srcem in ožiljem**, pa je priporočil še klinični pregled v bolnišnici. Tako je bil Vilhar povabljen, naj se 29. marca 1943 zgleda na pregled v britanski bolnišnici v Buenos Airesu.

Dne 27. marca 1943 je Vilhar obvestil konzulat v Montevideu, da še vedno ni dobil obeh komisijskih izvidov, pa zato, in tudi, ker nima finančnih sredstev za potovanje v Buenos Aires, 29. 3. 1943 **ne bo mogel priti** na pregled v britansko kliniko.

Velika pridobitev: osebni podatki in fotografije članov družine

Ker je na poziv urugvajskega ministrstva za zunanje sklenil predati diplomatska potna lista, svojega in soproge Renate, je 3. aprila 1943 poslal konzulatu v Montevideu slike in potrebne podatke za oba potna lista. Navajam (nove) podatke in (doslej prve) fotografije v nespremenjeni velikosti:

Nikola Vilhar, oče **Dušan** in mati **Fanny, roj. Petrić**, rojen 10. januarja **1903** na Sušaku, banovina Hrvaška, kjer tudi stanuje, osebni opis: stas srednji, oči modre, obraz okrogel, lasje svetli.

Renata Vilhar, soproga, roj. Matiasić, oče **Franjo Matiasić**, mati **Berta Feri**, rojena 13. januarja 1918 na Reki, stanuje na Sušaku, osebni opis: stas visoka, oči zelene, lasje svetli.

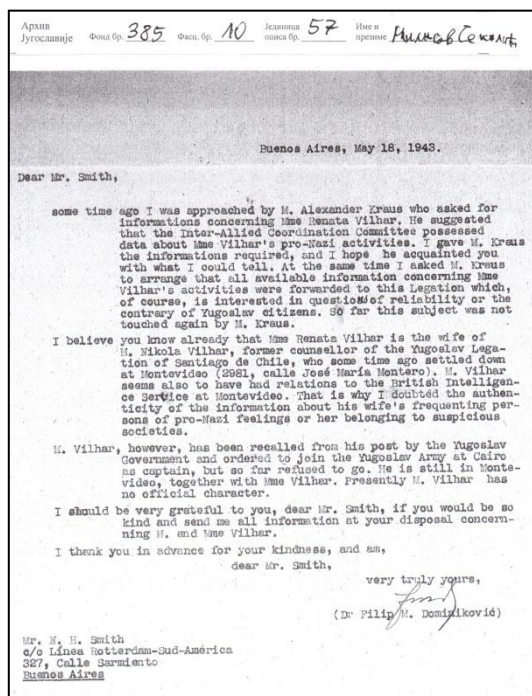

Irina Vilhar, hčerka, rojena 3. januarja 1940 v Bernu, Švica, osebni opis: oči modre, lasje svetli.

Žrtev velikosrbske politike – tudi soproga Renata obveščevalno zanimiva

Odpravnik poslov, dr. Filip Dominiković, je 5. maja 1943 poslal vladi v Londonu obširno poročilo, iz katerega navajam »politični« namig, češ da je »Vilhar poziv v Kairo razlagal prijateljem in znancem kot neko **neupravičeno maščevanje za njegovo politično delovanje**, sebe pa prikazoval kot **žrtev velikosrbske politike**! Poskušal naj bi si tudi pridobil naklonjenost odborov JNO in Hrvaškega narodnega odbora v Montevideu.

Zanimivo je tudi pismo (v angleščini) dr. Filipa Dominikovića z dne 18. maja 1943, ki ga je poslal na naslov: Mr. N. H. Smith, c/o Linea Rotterdam – Sud America, 327, Calle Sarmiento, Buenos Aires, sicer vodja COMISION INTER-ALIADA COORDINACION, v katerem ga obvešča, da je **Mr. Alexander Kraus** poizvedoval o Renati Vilhar, češ da omenjena komisija poseduje podatke o njenih **pronacističnih stališčih**. Obenem je obvestil Smitha, da je Renata Vilhar soproga Nikola Vilharja, ki je bil do nedavnega poseben svetovalec poslanstva v Čilu, stanoval pa je v Montevideu. Sporočil mu je tudi, da je imel **Nikola Vilhar stike z britansko obveščevalno službo!** Prosi naslovnika, da mu sporoči kaj več podatkov o Renati Vilhar.

Obveščevalni interes za Renato Vilhar
(Vir: naveden na vrhu kopije)

Mr. Smith mu je že čez dva dni odgovoril, da o Renati Vilhar nima »svežih« informacij ...

Dr. Filip Dominiković, odpravnik poslov v Buenos Airesu, je v junija in julija 1943 obvestil vsa tuja poslanstva o primeru Nikola Vilharja in njegove soproge Renate (neveljavnost diplomatskih potnih listov in prenehanje funkcije svetovalca poslaništva) in prejel tudi njihove odgovore (vse v španščini). Vsebina je identična, pa je ne navajam.

Kolumbijski poslanik **Raimundo Rivas** je 25. junija 1943 odgovoril osebno dr. Izidorju Cankarju, ki je Nikolo Vilharja očitno ščitil po želji generala Simovića.

Odgovore so posredovali še diplomatski predstavniki Portugalske, Paname, Švice, Belgije, Kube, Velike Britanije, Paragvaja, Urugvaja, Ekvadorja in Čileja. Tako je bila Vilharju dejansko zaprta pot iz Urugvaja.

Nepravična kazen: odvzem čina rez. letalskega stotnika II. razreda in proglasitev za vojaškega begunca

Sledil je akt iz Londona, ki ga Nikola Vilhar verjetno **ni pričakoval!** Akt je sestavljen v Londonu že aprila 1943, v Južni Ameriki pa sprejet **10. julija 1943**. Predsednik vlade Slobodan Jovanović, tudi zastopnik ministra vojske in vojne mornarice, je Nikolu Vilharju, ker se ni odzval na vojaško vajo in ni opravil določenega zdravniškega pregleda, izrekel kazen: **izguba čina rez. letalskega stotnika II. razreda in razglašen za vojaškega begunca!** Navajam depešo:

Arhiv
Jugoslavije Fond br. 385 Fasc. br. 10 Dokument
odnos br. 57 Datum
prejete: 10. VII. 1943

MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DU ROYAUME DE YOUGOSLAVIE
Пов. бр. 2308.

КРАЛЕВСКОМ ПОСЛАНСТВУ
БУЕНОС АЙРЕС.

Министарству Иностранних Послова част је својим да је од Председништва Владе Војни Кабинет примило акт Пов. Б. Н. бр. 910 од 21 априла 1943 годино садржења садржине:
Чинам известију припадника у Буенос Аиресу Пов. бр. 108 од 5. 3. 1943 и Пов. бр. 230 од 27. 3. 1943 г., којима извршно-пловни капетан II класе Вилхар Д. Никола није се у одређеном року одлазео поину на војну дужност нити је у одређени дан претрпео ради специјалног лекарског прегледа.
У већи предлог, на основи чл. 120 тач. б. и чл. 138, зак. о устројству војске и морнарице, Председник Министарског Савета и заступник Министра војске, морнарице и ваздухопловства, својим Пов. Б. Н. бр. 910 од 21 априла 1943 год. решио је да гвојцу и ваздухопловни капетан II класе Вилхар Д. Никола изгуби чин и да се огласи за војног begunца.

Предње се доставља с молбом на знање и да се обавести Краљевско Посланство у Буенос Аиресу.
Министарство Иностранних Послова има чест доставити предње с молбом на надлежност.

По наредби Министра
Б. Д. Начелника
и искуларно-приредног одељена,
М. Милосавић

10. VII. 43

MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES - BUENOS AIRES
N.º 384 DATE 10-11-1943 10. VII. 1943

Kazen: izguba čina – vojaški begunec
(Vir: naveden na vrhu kopije)

Nikola Vilhar je že naslednji dan odgovoril poslanstvu v Montevideu, da se **ne čuti krivega!**

Predsednik JNO v Urugvaju

Apel Društvenje	№ 385	№ 10	№ 57	№ 10
Montevideo dne 11. Jula 1943.				
Poznanstvu Kralj. Jugoslavije, Buenos Aires				
<p>Nikola D. Vilhar rez. Vasd. Kap. II. kl. Montevideo - J. M. Montero 2981</p>				
<p>Aktom Kr. Konzulata u Montevideu od 11. III. o. s. Fov. br. 19/43 pozvan sam da se prijavim Kr. Poznanstvu u Buejnos Airesu 15. marta radi komle- sitskog ljeakarskog pregleda. U odredjeno vrijeme javio sam se Kr. Poznanstvu i tu je nadomom izvršen ljeakarski pregled od strane Vojno-ljeakarske komisije. Po završenom ljeakarskom pregledu saopćeno mi je od strane komisije da se im- dem javiti na ponovni detaljniji pregled u vojnom diagnostičkom institutu u Montevideu, t. j. 15. marta s. v. d.</p> <p>U odredjeno vrijeme 15. marta prijavio sam se u diagnostičkom institutu Društvenje gdje je ljeakar komisije gosp. Dr. Rajak sa još jednom ljeakrom toga instituta izvršio nad mnom jedan detaljan pregled, uzešši mi elektrokardiogram, rendgenne slike i pregled na ostalim aparatima koji je trajao oko dva sata. Po završenom pregledu rekao mi je ljeakar dr. Rajak, da je pregled završen i da se on idućeg dana dostavi Vojno-ljeakarskoj komisiji svoj izvještaj. Kada sam se javio Kr. Poznanstvu da mi se daje udoprešnje i re- sultat pregleda, saopćeno mi je od strane jednog člana komisije da se komisija nije mogla sastati, jer je predsjednik komisije Dr. Dominiković otputovao u Urugvaj na prodnišnje ljetovanja. Čekao sam na riješenje još tri dana, pa ka- ko ni ti u to vrijeme nije doneseno riješenje, otputovao sam kući u Montevideo, ko ni ti u to vrijeme nije doneseno riješenje, otputovao sam kući u Montevideo. Dne 27 marta o. s. prišao sam dopis Kr. Konzulata u Montevideu od 26 marta, šte. 142/1943, kojim me se poziva da se 29 marta u 8 sati ujut- ru prijavim Kr. Konzulatu radi upitivanja na bolnički pregled. Na taj dopis i poziv, odgovorio sam Kr. Konzulatu u Montevideu istoga dana preporučenim a primljenosti mi je neispješuju od dana kada sam pozvan na vojnu dužnost i jer se odmahoveno osjećam loše i prema savjetu ljeakara moram ošati na kuć- noj njazi.</p> <p>Istovremeno izvješten sam od konzula gosp. Juana Franciska Dominguesa, višeg činovnika urugvajskog Ministarstva Spolnih Poslova, koji me je pošetio u mom stanu i ustanovio da se nemogu kretati, i koji me je izvješ- tio da je Urugvajsko Ministarstvo Spolnih Poslova izvršeno i umoljeno od poznanstva Kr. Jugoslavije u Buenos Airesu da mi se odmah diplomatski pasoš, te je u tu svrhu došao da me pozvati. Gosp. Dominguesa sam izvještio da sam spreman pasoš uzeti odmah primiti, ali sa molbom da mi se u sačinjena za dipl. pasoš izda redoviti pasoš, o čemu sam izvještio i Kr. Konzulat u Montevideu kada je isti od mene došao potvrditi pasosa moje i moje supruge. Gosp. Do- mingues mi je izjavio tom prilikom da mi pasosa sada neše odzveti, jer drugih dokumenata za identifikaciju nemam, već da ću isto predati onda kada ministar- stvo dokumenta za identifikaciju primi od Poznanstva Kr. Jugoslavije moj redoviti pasoš, ali izvještio me je također da se ovaj pasoš može izdati na automatu i izostaviti da mi se izda, a na traženje Kr. Poznanstva u Buenos Airesu odzeta mogućnost da je javim na bolnički pregled u Buenos Airesu.</p> <p>Stvo spolnih poslova prišao od Poznanstva Kr. Jugoslavije moj redoviti pasoš, me niam primio riješenja o rezultatu dva ljeakarska pregleda, koji su sigurno nepoštni, jer u u protivnom slučaju došlo riješenje o mojoj sposobnosti za vojnu dužnost, molim da me se izvjesti kada i gdje će se nadomom izvršiti taj pregled na koji sam pozvan, a iz gore navedenih razloga niam mogao prišati piti, t. j. samu Kr. Poznanstvo, koje me na bolnički pregled poziva, odzeto mi je mogućnost putovanja o čemu sam na vrijeme izvjestio pisomom i Kr. Konzulat u Montevideu.</p> <p>Preporučeno!</p> <p>M. R. Vilhar Rez. Vasd. Kapetan II. kl. 13. Jula 1943</p>				

Odgovor Vilharja: Ne čuti se krivega!

(Vir: naveden na vrhu kopije)

Nastop JNO v Urugvaju – Nikola Vilhar, predsednik!

Dne 28. julija 1943 sta v imenu Centralnega upravnega odbora JNO v republiki Urugvaj, generalni tajnik **Adam Barleković** in podpredsednik **J. Cotić**⁷ (zastopal predsednika Vilharja), poslala obširno pismo (3 strani) konzulu Kraljevine Jugoslavije v Montevideu, v katerem sta mu sporočila naslednje:

- da je imenovani konzul 16. julija 1943 poklical na sestanek v konzulat upravni odbor JNO v Urugvaju, ki se je začel **19. julija 1943** ob 20.00 zvečer, na katerem jim je prebral pismo kraljevega poslanstva, v katerem se navaja, da je predsednik Kraljeve vlade v Londonu **kaznoval** njihovega predsednika Nikola Vilharja **z izgubo čina in razglasitvijo za vojaškega begunca**, s pripombo, da jim niso sporočeni razlogi za izrečeno kazen;
- da jim je konzul po razpravi sporočil, da v kolikor bo Nikola **Vilhar ostal predsednik JNO v Urugvaju**, potem **poslanstvo in konzulat z JNO ne bodo mogli več sodelovati**;

⁷ Josip Cotić (pisal je tudi pod psevdonomom "Jekleni"), ki se je v odboru JNO v Urugvaju zavzel za šikaniranega predsednika Nikolo Vilharja, je bil Primorec, iz Mirne pri Gorici. Več o njem glej v **razpravi dr. Irene Mislej: Primorska slovenska skupnost v Južni Ameriki, Pregled antifašističnega tiska 1929–1943**, Zgodovinski časopis, 1996, letnik 50, št. 1, stran 111, 2. Odstavek, kjer omenja članek Josipa Cotića: **Jekleni, Naše vmešavanje v politiko**, Njiva (mesečna revija), št. 3, avg. 1938.

- odbor JNO je tudi obveščen, da sta o primeru obveščen ambasadi ZDA in Velike Britanije, čeprav odbor JNO meni, da bi o tem **najprej morali obvestiti prav odbor JNO.**

Upravni odbor JNO je zato **21. julija 1943** sklical sestanek, na katerem je njihov predsednik Nikola Vilhar (izvoljen 20. junija 1943) **razložil svoj primer** in pokazal izvirne dokumente. Člani upravnega odbora JNO so bili zato prepričani, da se je predsednik kraljeve vlade napačno odločil zaradi **nepoznavanja primera ali pa zaradi napačnih informacij!**

Upravni odbor JNO v Urugvaju je navedel, da so Nikolo Vilharja izvolili soglasno za svojega predsednika, ker se je pokazal kot **»edini iskreni in pravi patriot, ki bo zedinil vse skupine jugoslovanske kolonije v JNO, saj mora organizacija ostati apolitična«!**

Obenem so konzula obvestili, da je sam Nikola Vilhar predlagal, da se **umakne s funkcije** predsednika JNO, dokler se njegov primer zakonito ne reši. Upravni odbor JNO je Vilharjev predlog nerad sprejel in sklenil, da Vilharjeva odsotnost velja za **obdobje treh mesecev** v upanju, da bo kraljeva vlada primer razrešila.

Upravni odbor JNO Urugvaj je tako sprejel naslednjo resolucijo:

CENTRALNI UPRAVNI ODBOR JUGOSLOVENSKE NARODNE OBRA NE U
REP= URUGUAY PRIMA PREDLOG SVOG PREDSEDNIKA GOSP. VILHARA, DA SE
ON POVUČE SA AKTIVNE SURADNJE U J.N.O. ZA VRIJEME DOK NJEGOVA ŽALBA
NE BUDE RIJEŠENA, A ZA TO VRIJEME DA GA ZASTUPAJU PODPREDSEDNICI
GG. JOSIP COTIĆ I RUDE DERIKRAVA.

TAJ PREDLOG SE PRIMA ZA ROK OD TRI MJESECA, DOVOLJNO VRIJE-
ME DA SE OD STRANE NADELEŽNIH VLASTI UZME U POSTUPAK ŽALBA G. VILHARA
I ONA RIJEŠI. POSLIJE TRI MJESECA CE CENTRALNI UPRAVNI ODBOR J.N.O.
U URUGUAYU PONOVO OVAJ SLUCAJ DA RAZMOTRI I DONESE NOVO RIJEŠENJE
TE ZAUZME TADA STAV KOJI BUDE NASAO ZA NAJPOVOLJNIJI I NAJISPRAVNI-
JI.

NAGLAŠAVAMO DA OVAJ PREDLOG G= VILHARA PRIHVAĆAMO SAMO IZ
RAZLOGA DA IZBJEGNEMO PREKID SURADNJE SA NASIM VLASTIMA, KOJI BI
ŠTETIO PRESTIŽU JUGOSLAVIJE U OVOJ MEMOKRATSKOJ ZEMLJI I AKO DUBOKO
UVJERENI DA CE POVLAČENJE GOSP. VILHARA SA AKTIVNOG RADA, MAKAR I
ZA KRATKO VRIJEME, MNOGO ŠTETITI NACIONALNOM RADU J.N.O. U URUGUAYU

Resolucija upravnega odbora JNO Urugvaj, 21. 7. 1943

(Vir: Arhiv Jugoslavije, fond 385)

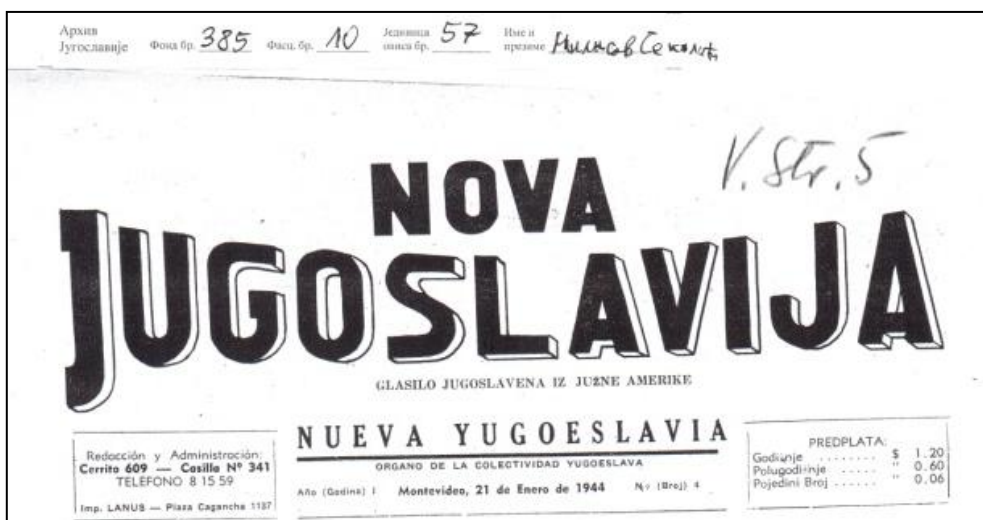
Politične obtožbe in odkrivanje obveščevalnega delovanja

Dr. Filip Dominiković je **2. avgusta 1943** poslal obširno (5 strani) promemorio ministrstvu za zunanje zadeve, in sicer političnemu oddelku v London. Ker gre za ponavljanje večine podatkov, kopije ne objavljam, vendar pa navajam nekaj **zanimivih »političnih utrinkov«** omenjenega diplomata, in sicer:

- Levji delež za uspešno delo JNO v Urugvaju je imel konzul Mirko Šorš, saj je njegova zasluga, da so iz JNO **»izpadli ljudje sumljive nacionalistične preteklosti in ekstremnih tendenc«!** Takrat JNO menda ni podpiral **»dela«** Nikola Vilharja, ki je v

Montevideu **ustanovil Hrvaški narodni odbor**, v Buenos Airesu pa »**koketiral z levičarskimi elementi**« v JNO in tamkajšnji koloniji!

- Nikola Vilhar je nagovarjal dotedanjo Upravo JNO, **naj intervenira v Londonu**, vendar so ga zavrnilo. Zato je dr. Dominiković pred izvolitvijo nove Uprave JNO skušal 18. junija 1943 isto nagovoriti, da Vilharja **ne izvolijo za predsednika**. Rečeno mu je, da ga je **kandidirala skupina Slovencev** in da je skoraj nemogoče preprečiti glasovanja v korist Vilharja, saj je bil nato zares »spontano in enoglasno izvoljen za predsednika JNO za Urugvaj.
- Konzul Mirko Šorš je zatem skušal samega Vilharja **nagovoriti, naj odstopi s položaja predsednika JNO**, vendar je Vilhar to vsakič zavrnil.
- Dr. Dominiković je tudi obvestil vlado v Londonu, da Vilhar širi vesti, da ga je poslanstvo prikazovalo »kot **poštenega Hrvata, ki ga preganja velikosrbska vlada**«. Pozneje je celo širil vesti, da je imel »**zanesljiva poročila, da bi bil po prihodu v Kairo aretiran in ustreljen**«!
- Vlada v Londonu je tudi obveščena, da Nikola Vilhar po izvolitvi za predsednika JNO Urugvaja javno nastopa **nacionalistično**, saj je že prej ustanovil »**slovensko skupino**«, zdaj pa namerava ustanoviti še **hrvaško in srbsko** ter tako poglobiti »pravi jugoslovanski patriotizem« znotraj JNO!

Nova Jugoslavija – »Glasilo Jugoslavena iz Južne Amerike«

(Vir: naveden na vrhu kopije)

Dne 22. novembra 1943 je dr. Dominiković obvestil zunanje ministrstvo v Londonu, da je JNO Urugvaj dan poprej izdal prvo številko novega časopisa z naslovom *Nova Jugoslavija*, katerega urednik je **Nikola Volković**, dejansko pa je to **Nikola Vilhar**, ki je idejno na strani HSS in partizanov, saj je objavil tudi **prve novice o maršalu Titu!**

Kasneje je dr. Dominiković poslal v London kopije 3. in 4. številke *Nove Jugoslavije*, pa zanimivejše članke objavljam v **B/ in C/ Prilogi**.

Tega dne je dr. Dominiković poslal na isti naslov poročilo o delovanju Nikola Vilharja v Montevideu, v katerem dejansko razkriva, da je **Vilhar britanski agent** na zvezi nekega **G.**

Grindleya⁸, da Vilhar prejema finančno pomoč od svojih prijateljev v Montevideu, saj izdaja novi časopis *Nova Jugoslavija*, da ima tesne stike s člani ruske kolonije, zlasti z **G. Sorojevićem**, kakor tudi z avstrijskim vohunom **Kaudersom**. Vilhar se je menda posebej naslanjal na **dr. Ivana Ribarja** (sorodnika!). Navajam poročilo v celoti:

Архив
Дугославиче Форм. бр. 385 Фас. бр. 10 Језикова
класиф. бр. 57 Име и
презиме А. Вилхар и С. Соројевић

Buenos Aires, 22 novembra 1943.

Ров. №. 606 Над Николе D. Vilhara u Montevideu

Министерству Иностранних Послова
Политичкомu Одељењу
КАИРО

Откако је G. Никола D. Vilhar позван на војну дужност, није више примио својих приватних писма, која су му долазила преко Краљ. Посланства у Santiagu. У приватности сам је измишљао да је Јануара о.г. Пошто се није одговорило позиву, G. је Vilhar остао без прихода које је примао на мањој државној каси, па је и свој nedolazak на болнички pregled pravilno тла да је без новца. Pакат је да је G. Vilhar предне свој аутомобил који је био купио приликом својег одласка u Chile. Oвај кола, чини се да, као повереник британског Intelligence Service-a (каковим се је u своје време био представљао и потписаном), и даје прима плату од ове установе, чини је сир у Uruguayu D. Grindley, vrlo ugledan i вредна личност u лондонској британској колонији и добро виђан код notabležnih u Londonu. (Идејно је u уругвајском Parliamentu била upućена Влади једна interpelacija поводом otpuštanja неке јерувачке деце из енглеске школе u Montevideu, за што interpelacija pripisuje иницијативу G. Grindley-u.) G. Vilhar прима материјалну помоћ и од извесних својих личних пријатеља, који сматрају да не би било "fair" да се без овега напушта, кад је дошао u неприлику.

Било како било, G. Vilhar и данас знамјеле u Montevideu исти стено u којем је живео док је још био саветник Посланства, и чак налази аредатива да издаје један лист ("Novu Jugoslaviju") u заједници s Југословенском Народном Одбраном, чини је председник. Пошто ово нема материјалну основу, поруче G. Vilhar из својег гласа подмиривати већи део тражкова око штампања листа.

Према обавештењима која има потписани, G. Vilhar одржава тамне везе s члановима руске колоније, особито G. Sorojevićем, и аустријским шпијунском Kaudersom, који је као Савезника интригао проти мањој Конзулу и другима лизиче из наше и бугарске колоније. Потписаном је contentљено да се G. Vilhar осећа невеселом u мањој "новом" Југословизији, одакле јући се на G. Дра Ivana Ribara, председника бугарског Народного Вијећа. То је он, наводно, писао једном својем пријатељу u Buenos Aires, али потписани, пошто није видио то писмо, не гарантује за истинитост овога што је речено.

Пошто u Uruguayu влада слобода штампе, потписани нема могућности да нешто предухне проти издавању новог листа, као ни проти издавању "Гласа Народу", који невољно као насловек "Гласине Југословије" излази u Montevideu. И уругвајска влада нема намеру да G. Vilharу ускрати боравак ни слобода рада и кретања u својој земљи, што је већ једном саопштила Посланству.

Отправник Послова,
Саветник,
(Dr Filip M. Dominiković)

Sl. 021/1/43

Otkrivanje Nikola Vilharja kot britanskoga in sovjetskega agenta ... (Vir: naveden na vrhu kopije)

Podobna poročila je dr. Dominiković še pošiljal v London, tudi 10. 2. 1944, predvsem o obiskih Nikola Vilharja in Adama Barlekovića, kapitanom jugoslovanskih ladij, ki so pristajale v Buenos Aeresu kakor tudi o stikih Vilharja z **ing. Borislavom Đukićem**, bivšim predsednikom »partizanskega« JNO v Argentini.

Posebej je zanimiva novica, da je bil Nikola Vilhar že nekaj mesecev pred tem zaposlen kot **direktor hotela »Rambla« v Pocitosu**, predmestju in plaži Montevidea.

Rehabilitacija

⁸Hugh Grindley je bil urugvajski rezident britanske vojaške Obs Mi6, ki je deloval kot direktor železniške družbe Central Uruguay Railway Ltd, podrejen centrali Mi6 v Londonu, pa tudi vojaškemu atašeju pri britanskem veleposlaništvu v Montevideu. Vir: Diego Fischer, *Tres hombres y una batalla - Historias desconocidas que rodearon a Millington - Drake y al Graf Spee* (podatek posredoval Ravel Kodrič). Britanski veleposlanik V Argentini Eugen Millington - Drake in vojaški ataše Rex Miller sta bila zelo aktivna v spopadih z nemško obveščevalno službo po znani pomorski bitki leta 1939 v ustju Rio de la Plate – poraz nemške bojne ladje Graf Spee (Vir: https://hr.wikipedia.org/wiki/Bitka_kod_La_Plate).

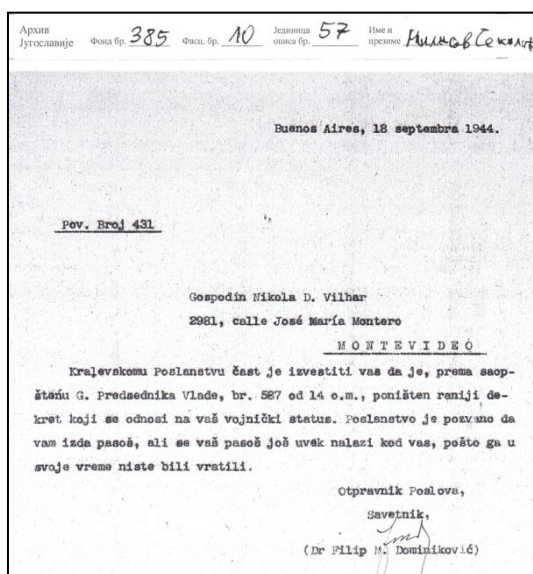
Očitno se je Nikola Vilhar pritožil kraljevi vladi v Londonu, vendar v diplomatskem dosjeju ni njegove pritožbe!

Zmaga je bila sladka!

Zdi se mi, da je **Aleksandar Ranković**, kot šef Ozne dobil namig od sovjetske vojaške obveščevalne službe, naj nova vlada Ivana Šubašića zaščiti njihovega važnega agenta. Morda pa je interveniral general **Vladimir Velebit** ...

Vlada dr. Ivana Šubašića je **14. septembra 1944 ugodila pritožbi Nikola Vilharja**, dr. Filip Dominiković pa je imel neprijetno dolžnost, da Vilharju sporoči to veselo novico.

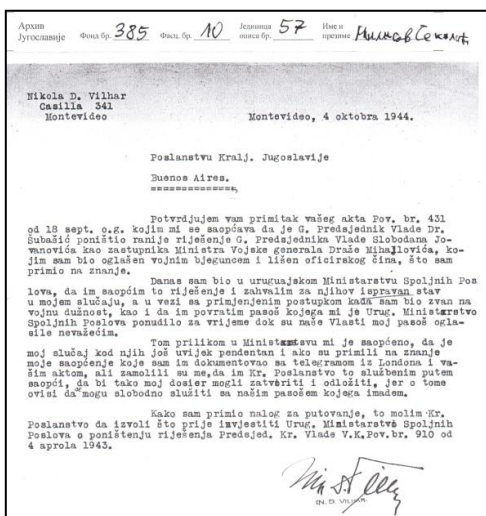
Navajam njegovo sporočilo v celoti.

ZMAGA!

(Vir: naveden na vrhu kopije)

Predvidevam, da se je Nikola Vilhar kasneje vrnil na Sušak, vendar se je kmalu odpravil nazaj k družini ...

Odhod v domovino ...

(Vir: naveden na vrhu kopije)

Obveščevalne službe ne odločajo vedno o zadnji postaji svojih zaslužnih sodelavcev, saj vemo, da je Nikola Vilhar umrl 1969 v San Paulu v Braziliji (verjetno tudi soproga Renata), hčerka Irina pa 2008 v ZDA.

Kakšne naloge je Vilhar opravljal za **sovjetsko vojaško službo** v Južni in Severni Ameriki v navedenem obdobju verjetno ne bomo izvedeli. Ali pač?

Predvidevam, da je Vilhar moral ostati v Južni Ameriki predvsem zaradi sovjetskega »**lova na nacistične zločince**«! Soproga je delovala s pronacističnih pozicij ...

Rusi že odpirajo svoje arhive ...

A/ Priloga:

Slovenski list, glasilo slovenskih izseljencev v Buenos Airesu, je vse leto 1941 objavljalo dva oglasa, pa navajam faksimile iz decembrske številke!

Delež Nikola Vilharja je očiten!

Poziv jugoslovanskim vojnim obveznikom

Poslaništvo Kraljevine Jugoslavije poziva, v skladu z novo naredbo Kraljevske vlade, vse Jugoslovane, vojne obveznike, v starosti od 18 do 50 (PEDESET) let, torej vse rojene med 1891 in 1923, da se takoj javijo poslaništvu, osebno ali pismeno, in sporoče svoj sedanji naslov.

Buenos Aires, 12. septembra 1941.

Kralj. Poslanik:

Dr. IZIDOR CANKAR, l. r.

J. N. O. OSREDNJI ODBOR V ARGENTINI

JUGOSLOVANI!

Dolžnost vsakega zavednega Jugoslavana, ne osiraja se na meje, je, da je član "Jugoslovanske Narodne Obrane". Kdor še ni član, naj se čimprej vpiše, kar lahko stori vsak dan razen praznike in sicer od 2 do 8 ure zvečer, ulica Santiago del Estero 629, Capital Federal — U. T. 38-2964. — Članarina znaša \$ 1.— mesečno, kdor zmore lahko prispeva tudi več.

BRATJE V NOTEANJOSTI! Tam, kjer še ni pododbora ali odseka, osnujte jih takoj. Pododbori se imenujejo organizacije J.N.O. v glavnem mestu province. Odseki se ustanavljajo v manjših krajih. Za informacije se je obracati na gornji naslov.

Ne oklevajte! Prelita kri naših bratov v domovini, junaška borba četnikov in rodoljubov zahteva, da ne ostanete prekrizanih rok. Naši junaki ne poznajo ne plemenske, ne verske, ne ideološke razlike. Oni samo poznajo boj za svobodo! Pokažite, da ste dostojni bratje teh junakov in da jih v tem težkem boju niste pozabili!

OSREDNJI ODBOR J.N.O.

B/ Priloga:

Agencija štampa 383 foto 70 ... **Novina** ... 57 ... **Novina** ...

NOVA JUGOSLAVIJA

GLASLO JUGOSLAVENA IZ JUNE AMERICKE

NOVA JUGOSLAVIJA
ORGANO OF THE COLLECTIVE YUGOSLAVS

Redakcija i Administracija: **Centre 609** - **Box 741** - **TELEFONO B 1559**
Nap. LABOR - Plus Copyrite 1947

Godina: ... \$ 1.20
Preplaćivanje: ... 0.60
Povratni list: ... 0.60

1943 - NOVA GODINA - 1944

U NEMAJKO doba u našoj zemlji Demostri, Bost i New Haven bili su dani mesa i mesu, pravači ištakli došli u medijeru vreoju i u to zašleka vrtljaka. ...

KONFERENCIJE U TEHERAN-U

IZJAVLJENI SU SUKUBI

Izjavljen Ministar Eden-a o Jugoslaviji

XRIŠTOS SE RODI!

SRETNU NOVU GODINU!

NOVA Jugoslavija, 31. 12. 1943 - 3. štev./1. str.
(Vir; naveden na vrhu kopije)

DECEMBER 31, 1943. ... **NOVA JUGOSLAVIJA** ...

NOVA Jugoslavija (NOVA YUGOSLAVIJA)

ORGANO OF THE COLLECTIVE YUGOSLAVS

Redakcija i Administracija: **Centre 609** - **Box 741** - **TELEFONO B 1559**
Nap. LABOR - Plus Copyrite 1947

Narod više ne vjeruje u obećanja

Kada se u našim novinama oti govore o Jugoslaviji, onda se u novinama naših susjednih zemalja govori o Jugoslaviji. ...

IZJAVLJENI SU SUKUBI

Eden-a o Jugoslaviji

XRIŠTOS SE RODI!

SRETNU NOVU GODINU!

RESTAURANT, CAFE Y BAR
"DANUBIO AZUL"
DOMAĆA KUHINJA
DUNAVSKO PIVO
Calle FIDELAS 192

Proglas Ujedinjenog Odbora Jugoslavena Sjeverne Amerike

UJEDINJENI Komitet Južnih Slavena u Americi izdaje je sljedeći proglas u potpunosti odgovoran za Jugoslaviju da se iz njega odmah izvuku...

Ujedinjeni odbor Južnih Slavena u Americi izdaje je sljedeći proglas u potpunosti odgovoran za Jugoslaviju da se iz njega odmah izvuku...

Ujedinjeni odbor Južnih Slavena u Americi izdaje je sljedeći proglas u potpunosti odgovoran za Jugoslaviju da se iz njega odmah izvuku...

Ujedinjeni odbor Južnih Slavena u Americi izdaje je sljedeći proglas u potpunosti odgovoran za Jugoslaviju da se iz njega odmah izvuku...

Ujedinjeni odbor Južnih Slavena u Americi izdaje je sljedeći proglas u potpunosti odgovoran za Jugoslaviju da se iz njega odmah izvuku...

Sastav Vlade Oslobođenja u Jugoslaviji

Jugoslavenska Vlada u izopštenju objavila je Jug. Privremenu Vladu u Londonu, koju čine...

Vlada je izraz narodne želje, saznanjem predstavnicima svih demokratik skupina koje su pošli...

Ukraljka oni imaju mogućnost da slobodno izraze svoju volju. Ali ne...

Restaurant INTERNACIONAL BAR ORKESTAR. U BUZINI LUKI, IZVJETA NA ZAKAZANJE HRANA. GLAZBA I VESELE.

LOUIS ADAMIC. Ujedinjeni odbor se bori za južnih slavena. Sloboda i demokracija su nam...

Nova Jugoslavija - 3. štev./3. stran

UJEDINJENI ODBOR JUŽNIH SLAVENA U AMERICI IZDAJE PROGLAS O OSLOBODILAČKOJ FRONTI

Ujedinjeni odbor se bori za južnih slavena. Sloboda i demokracija su nam...

SASTAV VLADE U JUGOSLAVIJI

Ujedinjeni odbor se bori za južnih slavena. Sloboda i demokracija su nam...

Teheranske Konferencije

Ujedinjeni odbor se bori za južnih slavena. Sloboda i demokracija su nam...

Velika je i nepobjediva Slavenka Rusija!

Ujedinjeni odbor se bori za južnih slavena. Sloboda i demokracija su nam...

CASINO RAMBLA HOTEL. GRAN DINER DANZANT. INRE KARDOS. LAUREN CASSELLA. BAR NOCTURNO.

SASTRERIA YACARE. URVITZ Y KOSELOVITZ. SE HACEN TRAJES Y SOBRETODOS DE MODA.

Nova Jugoslavija - 3. štev./4 str.

Zanimivo: oglas hotela Rambla, katerega direktor je bil (ali kasnije postal) Nikola Vilhar.

Jugoslavenska Narodna Obrana u Uruguaju

PROSLAVA DANA UJEDINJENJA

Preko Radio-stanice C X 32, održala je Jugoslavenska Narodna Obrana u Montevideo na Dan Ujedinjena jedno vredno uspješno predavanje na ipanski jezik u značaju toga dana. Predavanje bilo je popraćeno našim narodnim pjesmama i glazbom.

Tim predavanjem ispunjena je patriotska dužnost J.N.O. a ujedna pruženo prilika Urugvajcima da u poznavaju značaj toga dana za naš Jugoslavene.

Prošle je nedjelje Jugoslavenska Narodna Obrana, zajednički sa Hrvatskim Narodnim Odborom i Slovenskih Ogranakom, održale su proslavu Dana Ujedinjenja Srba, Hrvata i Slovenaca i osnivanje svoje zajedničke Domovine Jugoslavije.

Jos nikada u životu naše kolonije nije se videla onako spontana i iskrena proslava, na kojoj je otvoreno manifestirano jedinstvo našeg troimenog naroda. Već rano u jutro stizali su pojedinci i skupine naših iseljenika iz sviju krajeva grada i okolice Montevidea. Narocito je zapazeno veliki broj naših zemljoradnika, koji i ako prenaporni svakodnevnim radom na obradivom zemlji, ostavile pitag i motiku, da zajednički sa svojim braćom iz grada proslave ovaj značajni dan u historiji našeg naroda.

Znacajan, jer se je 1. Decembra 1918. god. ostvario san naših predjaka i ispunila želja našeg naroda, jer se toga dana oslobodismo Austro-Madžarskog robstva i stvorismo našu zajedničku Domovinu JUGOSLAVIJU.

Velike prostorije i vrt Slovenskog Prekomorskog Društva gdje se je održavala proslava, bile su dubokom pune učesnika.

U kuhinji naše vredne domaćice spremale su odličan objed, stalno zabrinute da šta bolje ugoste prisutne zemljake, dok se je naš čika Pajo trudio da što bolje spremi jancice na žaru, da bi tako i on doprineo svoj udio na proslavi.

U podne za zajedničkim stolom bio je služen prisutnima, odličan objed. Celo stolo zauzeo je g. Nikola Vilhar, Predsjednik J. N. O. i predsjedatelj ove proslave, u blizini njega, predsjednik Hrv. Nar. Odbora g. Vinko Tomić sa njegovom uvijek dobro raspoloženom gospođom i ostalim članovima odbora, zatim kao hotimicima namješteno, Slovenci, Baševci, Crnogorci, Makedonci, Primorci, Dalmatinci, Hercegovci, Bosnjaci i Vojvodjani, jednom riječju: svi sastavni dijelovi naše zajedničke Domovine.

Za vrijeme objeda pozdravio je prisutne g. N. Vilhar i svome govornu istakao je značaj prvoga decembra u historijskim momentima za našu zemlju i narod, koji svojom herojskom borbom u Domovini, rame uz rame, braća iz sviju pokrajina, dokazuju čitavom svijetu kako se jedan narod bori za svoju slobodu. G. Vilhar naglasio je, da i mi iseljenici treba da se izgledamo u svijetli primjer borbe našeg naroda u Domovini i da složno i zajednički budemo spremni da u danom momentu pomognemo oni-

ZAJEDNIČKI OBJED

ma, koji će posle te borbe da ostanu u životu i na koje će posle svih pretrpljenih muka pasti i teret da ponovno sagrađe razrušeni Dom. Govor g. Vilhara bio je nekoliko puta prekidan burnim pjeskama prisutnih.

Poslije g. Vilhara govorio je u ime Hrv. Nar. Odbora, Inž. Kurma Žuvić, naš stari iseljenik i jedan od prvih osnivača J.N.O. na Pacifiku iz prošlog rata, u svom je govoru ocrtao borbu Južnih Slovena, osobito Hrvatskog djela našeg naroda za oslobodjenje i ujedinjenje i njegove potnje po raznim režima i strahovladom krvnika i izdajnika Povelica.

Zatim u ime Slovenaca uzao je riječ g. Mirko Babuder, koji je slovenskom jeziku svojim temperamentnim i patriotskim govorom izazvao burno odobravanje prisutnih.

Poslije objeda otvorio je g. Vilhar po našem običaju ples narodnim kolom i tako se je uz zvuk glazbe razvila zabava i ples, koji je u bratskom i prijateljskom raspoloženju trajala sve do kasna u noć.

Ovde treba da konstatiramo sljedeće: Dok jugoslavenski iseljenici i Srbi i Hrvati i Slovenci sma-

traju za svoju dužnost, da proslave ovaj historijski dan, i ako su poslije postignutog ujedinjenja mnogi o dnjih morali emigrirati i tražiti u tuđini ono što nijesu znali da im priskrbe nesredjene domaće prilike i vlasti, dotle službeni predstavnici u Montevideo, tih istih vlasti, nije se niti spomenuo tog dana, niti je učinio, ni prisustvoo nikakvoj priredbi. Prošle je godine, dogovorno sa našom organizacijom bio uz naseobinu, to čudno ponašanje stavlja naseobinu pred dilemom: Dali je gosp. Konzul došao do zaključka, da on nije predstavnik Jugoslavena u Uruguaju?

RADIO SAT

Jug. N. Odbrane sa namjerom, da održava što bolje veze sa našom naseobinom, pobrnila se je, da može da održuje svoja RADIO-PREDAVANJA, koja su zadnje vrijeme bila prekinuta tuđim utjecajem.

Predavanja će slijediti SVAKE NEDELJE tačno u 7 sati na večer preko radiostanice C X 32 RADIO AGUILA. Sinkronizirajte tačno u 7 sati (19 hora) svake nedjelje. — J.N.O.

GOSPODJE SPREMAJU OBJED

Gosp. LOUIS ADAMIĆ, Predsjednik Ujedinjenog Odbora Južnih Slovena Amerike.

New York. Jugoslavenska Narodna Obrana u Uruguaju moli da bude priključena Ujedinjenome Odboru Južnih Slovena Amerike i postavlja sve svoje sile na raspoloženje. Iskreno pozdravlja i odobrava Vaš rad, te moli, da istim članom nastavite da punu pobjedu i ostvarenja nove Demokratske Jugoslavije i Ujedinjene sve naše narodne snage u Americi i Domovini. — NIKOLA VILHAR, Predsjednik. — ADAM BAŠLEKOVIĆ, Tajnik.

Centralna Uprava Jugoslavenske Narodne Obrane — Uruguaya — jednoglasno je riješile na svojoj odborskoj sjednici, dne 15. Decembra, da se uputi Ujedinjenom Odboru Južnih Slovena Sjeverne Amerike gornji telegram.

Tim činom, J.N.O. postavlja se u red velike većine jugoslavenskih demokratskih društva i organizacija u Americi, koje su se priključile i stvaraju ovaj Ujedinjeni odbor.

U. O. Južnih Slovena odigrao je ovom ratu ulogu Jugoslavenskog Odbora iz prošlog rata u Londonu.

Uredništvo NOVE JUGOSLAVIJE čestita Jug. Nar. Obrani na ovom novome patriotskom koraku tim prije, što je J.N.O. u Uruguaju prva Jugoslavenska Udruga u Južnoj Americi koje svoj rad i suradnju veže uz Ujed. Odbor Južnih Slovena Amerike i opravdana se nadamo daće primjer Jug. Nar. Obrane u Uruguaju slijediti većina naših narodnih demokratskih društava i organizacija u Južnoj Americi. — Uredništvo.

UJEDINJENI ODBOR JUŽNIH SLAVENA U AMERICI—

Uredništvo NOVE JUGOSLAVIJE primilo je telegrafsku vijesti i poruke UJEDINJENOG ODBORA JUŽNIH SLAVENA AMERIKE, koje u nastavku donaliamo.

Ujedinjeni Odbor Juž. Slavena Amerike osnovan je je pred pol godinu u Sjever. Americi i njega sačinjavaju sva Jugoslavenska Društva Sjedinjenih Država i Kanade.

Uj. Odbor Juž. Slavena Amerike predstavlja na taj način čitavo Jugoslavensko iseljeničtvo u Americi i kao takovo smatrana je od strane službenih Američkih vlasti kao legitimen predstavnik Jugoslavena u Sjever. Americi.

Predsjednik tog Uj. Odbora je poznati sjever. američki pisac Louis Adamić.

Podpredsjednici ovog Uj. Odbora su istovremeno predstavnici pojedinih društava, koji sačinjavaju taj Uj. Odbor tako: g. Zlatko Baloković, poznati virtuoz na guslama svjetskog glasa; predsjednik je "Hrvatske Bratske Zajednice" i ostalih hrvatskih društava.

Gosp. Žarko Buncić je predsjednik "Srpskog Kongresa", na kojem su skupljena sva Srpska Društva u Sj. Državama osim Srpske Nar. Obrane, koja je podržavana od ambasadora Kr. Vlade, Fotića, i skup-

Nova Jugoslavija — 3. štev./5. str.

Zanimivo: nastop Nikola Vilharja kot predsednika JNO v Urugvaju in poslani telegram Luisu Adamiću.

C/ Priloga:

APRIL 1944. Broj 385. Cena 10. Izdavanje 57. Izdavač: **PRILOG C/ KRAJEVAC**

NOVA JUGOSLAVIJA

GLASLO JUGOSLAVENA IZ JUŽNE AMERIKE

NUEVA YUGOESLATIJA
ORGANO DE LA COLECTIVIDAD YUGOSLAVA

AN (GOSKAT) Montevideo, 21 de Enero de 1944 N.º (No.) 2

Redacción y Administración: **Calle 409 - Casilla Nº 241**
TELÉFONO 131
Imp. LANAS - Pasa Capatzen 1327

PREDLATA: Gubirni: \$ 1,20; Poglavitelj: \$ 0,50; Poglavitelj: \$ 0,50

ŠTA SE DOGAĐA U JUGOSLAVIJI

GLASNIK S. SAVI I KOŠANČIĆA, GEN. SEKRETARA SAM. DRUG. STRANKE I MINISTRA VLADU OŠT. MASTA - SPREJANO ZA "NOVU JUGOSLAVIJU"

U JUGOSLAVIJI su dopredloženi različni dopisnici, koji nisu ništa manje nego neprijatelji, nego su oni koji su se od početka borili protiv nacista. Na osnovu razgovora s ovim dopisnicima, koji su bili u neposrednoj vezi s događajima u Jugoslaviji, možemo reći da su oni koji su se od početka borili protiv nacista, a koji su se od početka borili protiv nacista, a koji su se od početka borili protiv nacista...

ŠTA SE DOGAĐA U JUGOSLAVIJI

U Jugoslaviji su dopredloženi različni dopisnici, koji nisu ništa manje nego neprijatelji, nego su oni koji su se od početka borili protiv nacista. Na osnovu razgovora s ovim dopisnicima, koji su bili u neposrednoj vezi s događajima u Jugoslaviji, možemo reći da su oni koji su se od početka borili protiv nacista, a koji su se od početka borili protiv nacista...

ŠTA SE DOGAĐA U JUGOSLAVIJI

U Jugoslaviji su dopredloženi različni dopisnici, koji nisu ništa manje nego neprijatelji, nego su oni koji su se od početka borili protiv nacista. Na osnovu razgovora s ovim dopisnicima, koji su bili u neposrednoj vezi s događajima u Jugoslaviji, možemo reći da su oni koji su se od početka borili protiv nacista, a koji su se od početka borili protiv nacista...

Nova Jugoslavija, 21. 1. 1944 - 4. štev. /1. str. (Vir: navaden na vrhu kopije)

NOVA JUGOSLAVIJA STR. 2. JANUAR 21. 1944.

U Jugoslaviji su dopredloženi različni dopisnici, koji nisu ništa manje nego neprijatelji, nego su oni koji su se od početka borili protiv nacista. Na osnovu razgovora s ovim dopisnicima, koji su bili u neposrednoj vezi s događajima u Jugoslaviji, možemo reći da su oni koji su se od početka borili protiv nacista, a koji su se od početka borili protiv nacista...

Kraljevskoj vladi se oduzimlju sva prava i zabranjuje povratak

London, 23. apr. (A. P.) - U Jugoslaviji su dopredloženi različni dopisnici, koji nisu ništa manje nego neprijatelji, nego su oni koji su se od početka borili protiv nacista. Na osnovu razgovora s ovim dopisnicima, koji su bili u neposrednoj vezi s događajima u Jugoslaviji, možemo reći da su oni koji su se od početka borili protiv nacista, a koji su se od početka borili protiv nacista...

De Moscú

U Moskvi su dopredloženi različni dopisnici, koji nisu ništa manje nego neprijatelji, nego su oni koji su se od početka borili protiv nacista. Na osnovu razgovora s ovim dopisnicima, koji su bili u neposrednoj vezi s događajima u Moskvi, možemo reći da su oni koji su se od početka borili protiv nacista, a koji su se od početka borili protiv nacista...

V. BOGUT Y P. M. MADIAS

RESTAURANTE INTERNACIONAL BAR

BUZENI LUKA. IZVJESNA DOMAĆA HRANA - KRAJKA I VESLUJE.

Nova Jugoslavija - 4. štev. /2. str.

Jugoslavenska Narodna Obrana u Uruguayu

TELEGRAM J.N.O. U URUGUAYU JEZGRA OSLOBODILACKOG NAR. VLADI U OSLOBODJENOJ DOMOVINI POKRETA U EVROPI

DR. IVAN RIBAR,
Predsjednik Narodne Jugoslavenske Vlade
OSLOBODJENA JUGOSLAVIJA.

Jugoslavenska Narodna Obrana u Uruguayu pozdravlja Vas, Jugoslavensku Narodnu Vladu i borbu Narodne Oslobodilačke Vojске kojima odaje svoje divljenje, svoju zahvalnost i punu privrženost. (Stop.)

Živila Jugoslavenska Narodna Vlada dr. Ivana Ribara!
Živila Jugoslavenska Narodna Oslobodilačka Vojска i Maršal Josip Broz - Tito!
Živila Jugoslavija!

Predsjednik NIKOLA VILHAR,
Tajnik ADAM BARLEKOVIĆ.

Dne 15. ov. mj. održan je članski sastanak Jug. Nar. Obrane u Montevideo. Na tom sastanku pretresana su aktualna narodna pitanja i posljednji događaji u vezi sa herojskom borbom u Domovini kao i dužnostima jugoslavenskog iseljenništva.

Tom prilikom donesen je jednoglasni zaključak da se uputi gornji telegram Dr. Ivanu Ribaru, Predsjedniku Jugoslavenske Narodne Vlade u oslobodjenoj Domovini.

Iz samog teksta brzopuzno jasno je vidljiv stav J.N.O. u Uruguayu i privrženost iste Jug. Narodnoj Vladi Dr. Ivana Ribara i Narodnoj Oslobodilačkoj Vojsci maršala Josipa Broza - Tita.

J.N.O. kao narodna organizacija proizišla iz naroda i za narod i ovom prilikom kao i svima do sada dokazuje svoju visoku nacionalnu svijest i zauzimanje ono ispravno stanovište koje treba da zauzmu svi iseljenici, kako bi time manifestirali svoju solidarnost i skromnu zahvalnost.

IZVANREDNA ČLANSKA SKUPSTINA JUGOSLOVENSKE NAR. ODBRANE

Koja je bila objavljena u prošlom broju našeg lista, održala se je u subotu 15. januara u društvenim prostorijama, Cerro 609, uz prisilni broj prisutnih članova.

Možemo da kažemo da su prisustvovali oni naši članovi, koji uvijek sa osobitim interesom prate sve važne događaje našeg narodnog života, dakle oni koji ih bolje shvataju, osjećaju i razume.

Prigodni i važni predlozi i odluke koje su bile primljene i odobrene na istoj, bitni su dokaz poštivnih osjećaja i odlučnog djelovanja naše naseobine, kad to od nje traži uzvišena dužnost prema onoj svojoj braći koji danas ginu za spas i slobodu našeg Doma, te za buduću bolju i slobodniju demokratsku život cijelog našeg naroda.

Izveštaj predsjednika g. Vilhara i tajnika g. Barlekovića, kojima se je prikazalo prisutnim članovima dosadašnji rad i stav kojeg je J.

U. O. preuzela prama postojećim prilikama i događajima u Domovini, bili su jednoglasno odobreni i primljeni sa oduševljenjem.

Osobito je izazvalo divljenje ona jednodušna aktivnost koja se je na ovoj skupštini ispoljila, svaki je prisutan osjetio potrebu, da živom riječi iskazuje svoje odobravanje i spremu za saradnju i pomoć.

Skupština je službeno pozdravila Narodnu Vladu, čiji je predsjednik Dr. Ivan Ribar, a vrhovni komandant Maršal Broz (sadržaj poslanog kablgrama štampamo na drugom mjestu).

Skupština je izjavila svoju potpunu saglasnost i priznanje za rad i pravac kojim piše naša novina NOVA JUGOSLAVIJA.

Sa potpunim zadovoljstvom za izvršeni rad, predsjednik zahvaljuje prisutnim i zatvara skupštinu. — A. B.

POSILIJEDNA VIJEST U POGLEDU PIK - NIKA

Ovaj će se izlet provesti prema prvom glasnom glasu, sa razlikom, da će kamijoni izići sa slijedećim redom:

Prvi kamijon polazi u 8.30 sati sa "Plazolet" kod "Palacio Legislativo".

Drugi kamijon polazi tačno u 9 sati sa Paso Malino (Agraciada y

Castro).

Svi oni koji su se do sada prijavili pozivaju se da u tačno određeno vrijeme budu na zakazanom mjestu.

Isto tako svi oni koji žele izletu prisustvovati a nijesu bili najavljene ni da dodju na označeno mjesto u tačno vrijeme. — Uprava J.N.O.

U svojoj nezapamćenoj kampanji kaljanja i ocrnjivanja narodnog oslobodilačkog pokreta u Jugoslaviji, vlada kralja Petra i njen diplomatski aparat služi se u glavnome sa stariim Goebbelsovim oružjem "boljševskog bauka". Kraljevska jugoslavenska vlada dobro zna, da je to omiljeni "argument" reakcije u svim zemljama, naročito ovdje, i da stime najlakše može postignuti svoj destruktivni cilj. Cinjenica, da bez divne borbe boljševske Rusije pitanje slobodne Jugoslavije ne bi uopće postojalo, nikako ne smeta gospodu iz Kaira. Ima li boljeg dokaza da se vlada kralja Petra ni najmanje ne brine o budućnosti jugoslavenskog naroda, već jedino o tome kako da povraiti svoje juče-rašnje privilegije i položaje?

Američki narod danas dobro shvata ogromnu ulogu Rusije i pozdravlja sa oduševljenjem uspjehe Crvene Vojске koji su sposlili svijet od fašističke najezde. Ali većina Amerikanaca još ne razumiju da je klič današnjih oslobodilačkih pokreta u cijeloj Evropi saradnja liberalnih i seljačkih elemenata sa komunistima. U svim narodnih pokretima, bilo to u Jugoslaviji, Francuskoj, Italiji, itd., komunisti u borbi protiv fašizma učestvuju kao ravnopravni partneri. Njih se ostali članovi narodne kodačije ne boja, jer ih vezuju zajednički ideal: oslobodjenje zemlje od fašističkog neprijatelja i uspostavljanje prave narodne demokratije, kakva nije postojala u većem delu Evrope prije ovog rata.

Politika "boljševskog bauka" doživjela je svoj konačni krah u Minhenu i ona je uglavnome dovala do današnjeg svjetskog sukoba. Narodi Evrope su to dobro shvatili i zato se oni više ne plaše saradnje sa komunistima.

Najbolji dokaz toga iznesen je u zadnjem broju američkog časopisa LIFE, u kome se opisuje oslobodilačka borba u Danskoj, koja se u celom svetu smatra kao primjer na demokratska država.

A šta se sada tamo događaja? Podzemni pokret, predvođen od konservativca John Moeller, ostajao se na saradnju konservativca sa komunistima koji do juče u toj državi nisu igrali nikakvu naročitu političku ulogu.

U današnjoj antifašističkoj borbi protiv Hitlera se ne pita ko je kako politički opredeljen, nego je li voljan tući se protiv općeg neprijatelja. Svaki iskreni i pravi rodoljub, koji hoće da se bori za oslobodjenje svoje zemlje i za ostvarenje narodne demokratije, dobro je došao. Beneš, Moeller, De Gaulle, i drugi istaknuti vodje nove demokratske Evrope saradaju sa svima antifašistima, bez obzira kojoj političkoj partiji pripadali. Jedini saboteri te saradnje su pro-fašisti i reaktionari, kao što su članovi jugoslavenske izbjegle vlade, ali njih narod je već odbacio.

Jugoslavenski narod koji u svojoj većini nije komunistični, ne pita danas jeli Tito komunist ili nije, nego dali se bori za oslobodjenje Jugoslavije od Hitlera i za uspostavu narodne demokratije. I taj je narod dao svoj odgovor u vatri dvogodišnje borbe protiv okrutnog zavojevac. Za njega maršal Tito je postao slavni simbol oslobodilačke borbe, simbol njegovih najsvetlijih nacionalnih i političkih ideala. — Ujedinjeni Odbor JSA. — Odbor za štampu.

RADIO SAT

Jug. N. Odbrana sa namjerom, da održava što bolje veze sa našom naseobinom, pobrinulo se je, da može da održuje svoja RADIO PREDAVANJA, koja su zadnje vrijeme bila prekinuta tuđim utjecajem.

Predavanja će slijediti SVAKE NEDELJE tačno u 7 sati na večer preko radiostanice C X 32 RADIO AGUILA. Sinkronizirajte tačno u 7 sati (19 horas) svake nedjelje. — J.N.O.

DR. RUBEN KUZMANICH

MEDICINA GENERAL

PIEL SIFILIS Y VENEREAS

Consultas: de 3 a 5

Martes, Jueves y Sábados

RINCON 624. — Tel.: 86312

PROVISION YUGOSLAVIA

De NIKOLICH Y MLADENOVICH

ALMACEN Y BAR

Conciliación 3947

BRIJACNICA "JADRAN"

ZVONKO VUJEVIĆ

Calle Grecia 239

CERRO

Nova Jugoslavija — 4. štev. / 5. str.

Zanimivo:

- Odbor JNO je poslao pozdravna telegrama maršalu Titu in Ivanu Ribarju (sorodniku Vilharja).
- Izredna skupščina JNO Urugvaj je odobrila delovanje glavnega odbora — predsednika Vilharja in tajnika Barlekovića.